Tre samarbejdspartnere taler ud

Apotekerne i Danmark har bedt tre kommuner om, at fortælle om deres erfaringer med apoteket som samarbejdspartner. Det er der kommet tre fortællinger ud af.

Fortællingen om at udnytte vores forskellige kompetencer i synergier, så vi i fællesskab kan nå langt med den patientrettede forebyggelse. Og til beretningen om, at succeser sagtens kan nås og blive endnu større, selvom opstarten er krævende. Samt om at vælge et koncept for sundhedsydelser, der er kvalitetsstyret og har dokumenteret effekt, og dermed lige til at gå til.

apotek

Bedre økonomi og større trivsel med medicingennemgang

Sundhedscenter Østerbro ville gøre noget ved patienternes mange lægemiddelrelaterede problemer. Efter to samtaler med en farmaceut fra det lokale apotek fik patienterne større viden om deres medicinering.

”Prøv mine piller, de er bedre end dine”. Bemærkninger som denne er ikke sjældent hørt på Sundhedscenter Østerbro, der rådgiver og underviser borgere med hjerteproblemer, KOL og type 2-diabetes. Kroniske patienter med det til fælles, at de dagligt skal indtage mange forskellige præparater og ofte oplever problemer med det.

”Mange af vores patienter synes, at det med medicinering er meget svært. Resultatet er, at de tager medicinen, som vinden blæser. Nogle tager det samme præparat to gange. Andre bytter piller med deres nabo eller søster, hvis de tror, de virker bedre”, fortæller Eva Borg.

Som sygeplejerske og leder af sundhedscentret er hun meget optaget af lægemiddelrelaterede problemer og den manglende medicinefterlevelse – også kaldet compliance. For en forkert behandling påvirker ikke bare patienternes helbred men også deres motivation til livsstilsændringer som rygestop, motion og kostomlægning.

Samtale afslørede problemer

For at sikre en bedre brug af medicin og få en større viden på området, tog hun kontakt til det lokale apotek på Østerbro for at etablere et samarbejde. ”Apoteket har den største viden om de enkelte præparater og erfaring med at rådgive om brug af medicin. Jo mere vi ved om, hvorfor patienterne ikke tager deres medicin, desto lettere er det at tage hånd om problemerne i vores undervisning”, forklarer hun.

Kontakten til apoteket resulterede i første omgang i et tilbud om medicingennemgang for polyfarmacipatienter, patienter der tager mere end fem præparater dagligt. Ydelsen blev også tilbudt patienter, der gav udtryk for, at de havde svært ved at tage deres medicin, samt patienter, som i forlængelse af patientuddannelsen ønskede mere viden om den medicinske behandling.

Hver fredag i projektperioden kom en farmaceut fra Øresunds Apotek på sundhedscentret for at gennemføre samtaler med i alt 22 patienter. Patienterne medbragte deres medicinpakninger og gjorde rede for, hvordan og hvornår de tog de enkelte præparater. På den baggrund identificerede farmaceuten en lang række problemer som forkert

brug, forkert præparat, for små eller for store doser eller interaktioner med anden medicin. Over halvdelen skyldes interaktioner eller forkert brug af medicinen. Kun få patienter var klar over, hvad medicinen gjorde for dem, og mange havde svært ved at forstå, hvorfor de som kronisk syge havde brug for forebyggende medicin resten af livet.

Viden giver motivation

Mindre problemer blev løst med det samme, for eksempel interaktioner, der kunne undgås ved, at to typer medicin blev taget forskudt. Mange KOL-patienter fik rådgivning om brug af inhalatorer, mens andre igen fik svar på konkrete spørgsmål om medicinens virkning. Problemer og spørgsmål, som farmaceuten var vant til at håndtere i apotekets skranke.

Større problemer – som forkert præparat, for lav dosis eller medicinering uden tegn på sygdom – blev noteret, så farmaceuten efterfølgende kunne sammenholde patientens egne oplysninger med den elektroniske medicinprofil og medicinlister fra praktiserende læge og sygehus. Herefter fulgte en ny samtale, hvor farmaceuten gennemgik uoverensstemmelser i medicineringen og foreslog konkrete ændringer, som patienten kunne tage op med sin praktiserende læge. Var der uoverensstemmelse mellem den medicin, patienten tog, og det lægen havde foreskrevet, kunne farmaceuten rådgive til bedre compliance.

I en efterfølgende evaluering angav patienterne, at de var blevet klogere på, hvordan deres sygdom skal behandles og havde fået større forståelse for, hvorfor det er nødvendigt med forebyggende medicin af en kronisk lidelse – og dermed også en større motivation for at gennemføre en behandling. En del angav også, at deres evne til at tage medicin var forbedret. I enkelte tilfælde resulterede medicingennemgangen i konkrete ændringer i lægens ordination.

Påvirkning fra mange sider

Ifølge Eva Borg har deltagerne i projektet været rigtig glade for samtalerne med apotekets farmaceut. Det samme har centrets medarbejdere, der har fået en større viden og indsigt i patienternes compliance-problemer: ”Borgerne får en gevinst i form af en bedre behandling og dermed en bedre trivsel, og kommunen har et økonomisk incitament i form af færre sygehusindlæggelser og bedre resultater af det forebyggende arbejde”, lyder Eva Borgs opsummering af fordelene ved medicingennemgangene.

”Jo flere aktører, der siger det samme, desto større er sandsynligheden for, at patienterne husker det. Derfor skal vi gøre tingene i fællesskab – men med hver vores indgangsvinkel”, siger Eva Borg og understreger ”Apoteket og sundhedscentret har som fælles mål at give borgeren det bedst tænkelige liv. Desuden har apoteket en helt særlig viden om brug af medicin og er derfor en vigtig aktør, når det handler om at skabe gode vilkår for borgerne”, siger hun.

”Apoteket har den største viden om de enkelte præparater og erfaring med at rådgive om brug af medicin”.

Eva Borg, leder af Sundhedscenter Østerbro

Fakta om Sundhedscenter Østerbro

Sundhedscenter Østerbro har siden 2005 tilbudt uddannelse af patienter med diagnoserne hjertesvigt, diabetes og KOL. Målet er at ruste patienterne til at forstå og leve med deres sygdom. Siden starten har 700 borgere været i behandling på sundhedscentret, henvist fra 52 forskellige praktiserende læger på Østerbro. Patienterne kommer to gange om ugen i 10–26 uger. Inden længe udvides tilbudet til også at gælde for borgere i det centrale København.

Flere ældre i Odense skal have dosispakket medicin

Odense Kommune har haft succes med at indføre dosispakket medicin til borgere i kommunale plejeboliger. Nu skal ordningen udbredes til hjemmeboende ældre.

400 plejehjemsbeboere i Odense Kommune får hver 14. dag leveret deres daglige medicin i små plastposer til hvert indtagelsestidspunkt. I stedet for at en sygeplejerske pakker medicinen i en doseringsæske, bliver medicinen pakket maskinelt på apoteket – en ordning, der har eksisteret siden 2003. Ifølge socialoverlæge Palle Pedersen fra Odense Kommunes ældreforvaltning er der så stor tilfredshed med ordningen, at den nu skal udbredes til hjemmeboende ældre. Målet er at få større sikkerhed i medicineringen:

"Borgerne skal have den rigtige medicin i de rigtige doser på det rigtige tidspunkt. Men der er stor risiko for, at der sker fejl, når hjemmesygeplejersken skal snakke med de ældre og samtidig dosere medicin til to uger", siger Palle Pedersen.

Frigiver ressourcer

Baggrunden for samarbejdet med de lokale apoteker var blandt andet en undersøgelse i hjemmesygeplejen, der viste, at personalet brugte uforholdsmæssig lang tid på at putte piller i æsker. Ved at overgå til dosispakning kunne der frigives ressourcer til andre plejeopgaver, og det ville samlet set spare kommunen ressourcer. Efter et pilotprojekt på et enkelt plejecenter, blev ordningen udvidet i 2003. Målgruppen er beboere i plejeboliger, der har været i stabil behandling med mindst to lægemidler i mindst tre måneder. Mindst ét lægemiddel skal være tilskudsberettiget, og lægen skal frivilligt udskrive recepten. Sidstnævnte var dog en udfordring, da mange læger frygtede, at ordningen ville reducere sygeplejerskens omsorg for patienten. Også sygeplejerskerne var først skeptiske og klagede over for meget administration og et stort behov for kommunikation med læger og apoteker. Enkelte pårørende klagede over det gebyr, de ældre skulle betale for at få medicinen dosispakket. I dag har personale og borgere for længst vænnet sig til ordningen, og usikkerhed og begyndervanskeligheder er afløst af en positiv tilgang:

"De borgere, der får dosispakket medicin, oplever færre medicineringsfejl, og samtidig er det en stor lettelse for sygeplejerskerne, at de ikke længere skal trykke medicin ud af blisterpakninger til 14 dages forbrug. Nu skal de højst hjælpe beboerne med at indtage medicinen, og det frigiver ressourcer til andre plejeopgaver", siger Palle Pedersen og tilføjer, at det rent økonomisk er status quo for borgerne, fordi gebyret er opvejet af, at de hele tiden er sikret den rigtige medicin til den billigste pris. Tilbage er de praktiserende lægers modstand, der ifølge

Fakta om ordningen

De ti apoteker i Odense leverer dosispakket medicin til omkring 400 borgere i kommunale plejeboliger og snart også til ældre i private hjem. Samtidig forhandler kommunen med apoteket om undervisning af plejepersonalet i sikker medicinhåndtering som et led i et generelt kvalitetsmæssigt løft. Kommunens retningslinjer for medicinhåndtering er blevet opdateret, ligesom kommunen på eget initiativ er begyndt at registrere fejl og utilsigtede hændelser i medicineringen. I den forbindelse er kommunen gået i dialog med apotekerne om et undervisningsforløb om sikker medicinhåndtering på plejecentrene.

”Borgerne skal have den rigtige medicin i de rigtige doser på det rigtige tidspunkt. Men der er stor risiko for, at der sker fejl, når hjemmesygeplejersken skal snakke med de ældre og samtidig dosere medicin til to uger”.

Palle Pedersen, socialoverlæge i Odense Kommune

Palle Pedersen er en af årsagerne til, at det foreløbig kun er 400 ud af de 14-1500 plejehjemsbeboere i Odense, der får dosispakket medicin.

”Var lægerne mere aktive, var der helt klart potentiale til mere. Derfor har vi også lagt en mere aktiv strategi, hvor vi vil tage lægerne i ed, når vi om kort tid udvider ordningen til også at omfatte hjemmeboende ældre”, siger socialoverlægen.

Opbakning på landsplan

To hjemmehjælpsgrupper er udvalgt til at identificere borgere i målgruppen samt de læger, der udskriver deres medicin. Lægerne kontaktes på forhånd og skal tilkendegive, hvis de ikke vil være med. Både Kommunernes Landsforening og de Praktiserende Lægers Organisation har dog bakket op om ordningen på landsplan, så Palle Pedersen tror og håber på, at den ubegrundede skepsis er væk.

”Hvis en borger har brug for en sygeplejerske skal han selvfølgelig have det. Men hvis det kun handler om at putte piller i æsker, så kan det lige så godt ske på apoteket”, siger han.

Det er målet, at ordningen gradvist skal udvides, så alle borgere i Odense Kommune, der kan have gavn af det, med tiden får dosispakket deres medicin. Kommunen har gennem hele forløbet været meget tilfreds med samarbejdet med de lokale apoteker:

”Apotekerne har været imødekommende og har deltaget i både orienterende møder og i kommunikationen overfor personale og læger”, siger Palle Pedersen.

Stort potentiale for dosispakket medicin

Med dosispakning får patienten pakket hver enkelt dosis medicin i engangsbeholdere kaldet dosispakker. En billig, nem og sikker metode, der kan forhindre fejlmedicinering, spare udgifter til indlæggelser og giver større tryghed – særligt for ældre borgere, der dagligt behandles med mange forskellige lægemidler.

Det er dokumenteret, at omkring 100.000 danskere kunne have glæde af dosispakning, men i andet halvår 2006 var tallet kun på omkring 35.000.

En beregning viser, at dosispakket medicin i syv ud af ti tilfælde er billigere end almindelig receptudleveret medicin.

Haderslevs borgere kvitter smøgen på apoteket

Kvalitet i form af uddannelse, erfaring og dokumenteret effekt var de vigtigste kriterier, da Haderslev Kommune skulle vælge udbyder af rygestopkurser til borgerne. Apoteket var et naturligt valg.

Rygende borgere koster årligt en kommune som Haderslev et tocifret millionbeløb i sundhedsudgifter. Da kommunen ved årsskiftet overtog ansvaret for forebyggelse og sundhedsfremme, stod et tilbud om rygestop derfor øverst på den politiske ønskeliste:

"Forebyggelse er en mærkesag i den nye Haderslev Kommune. Vi har prioriteret rygestop og motion, da det er to ydelser med dokumenteret bonus for folkesundheden. Kan man få borgere under 35 år til at holde op med at ryge, forlænges deres liv med syv år, samtidig med at der er store gevinster at hente både for samfundsøkonomien og borgernes livskvalitet", siger Annette Brandi.

Tilbud til borgerne her og nu

Som kommunens sundhedskoordinator var det hendes ansvar at finde leverandører til at løse de nye kommunale opgaver. Fra det gamle Sønderjyllands Amt fik hun overleveret de erfaringer, som amtet havde høstet med rygestop i samarbejde med de lokale apoteker. Her sprang det i øjnene, at apotekets rygestopinstruktører kom med en solid erfaring i form af en godkendt uddannelse.

"Som offentlig myndighed står vi til regnskab overfor både borgere og politikere, og derfor skal vi være garant for, at vores tilbud har en ordentlig kvalitet", siger Annette Brandi, der foruden Sundhedsstyrelsens anbefalinger fulgte Sund By Netværkets manual "Ti skridt til god tobaksforebyggelse – den gode kommunale model".

Kommunens kriterier var derfor, at instruktørerne skulle være uddannet efter Kræftens Bekæmpelses koncept, at leverandøren kunne dokumentere en solid erfaring efter en afprøvet og godkendt model, og at resultaterne var dokumenteret og evalueret i den nationale rygestopbase. Det gav anledning til en kontakt til de lokale apoteker, der fra det amtslige samarbejde havde den rette uddannelse og erfaring med rygestoptilbud til borgere.

"Der var meget stor politisk fokus på at få et tilbud klar til borgerne her og nu. Vi havde økonomien klar, og et forbud mod røg på offentlige steder var undervejs. Derfor lå det lige for at vælge apoteket som samarbejdspartner", siger Annette Brandi.

Nok at tage fat på

Efter få måneders forhandlinger var en aftale for hele 2007 på plads: 200

“Som offentlig myndighed står vi til regnskab overfor både borgere og politikere, og derfor skal vi være garant for, at vores tilbud har en ordentlig kvalitet”.

Annette Brandi, sundhedskoordinator i Haderslev Kommune

borgere og ansatte på virksomheder i Haderslev kan få et gratis rygestopkursus på et af kommunens fire apoteker. Startskuddet lød allerede i februar i form af et kursus for ansatte på metalvirksomheden BEMA.

”Mange borgerne har deres gang på apoteket, så det er et naturligt sted at møde dem med et tilbud om rygestop. Apotekspersonalet har en sundhedsfaglig uddannelse, der gør at man forventer en høj standard og etik i forhold til det sunde liv”, siger Annette Brandi og understreger, at apoteket kun er én blandt flere kanaler til dialog med borgerne. Foruden apoteket henvises til det gratis online rygestoptilbud Dr. Stop samt til Stopliniens gratis telefonrådgivning. Samtidig overvejer kommunen sideløbende at uddanne egne rygestopinstruktører til medarbejderne inden for eksempelvis ældreområdet.

Aftalen med apoteket skal evalueres sidst på året. En følgegruppe med repræsentanter for kommunen, de lokale apoteker og de praktiserende læger holder øje med, om kvaliteten er i orden, om udbuddet svarer til efterspørgslen, og om der er behov for at udvikle tilbuddet yderligere. Er samarbejdet forløbet godt, og har apoteket leveret varen i den ønskede kvalitet, skal aftalen genforhandles.

”Rammen hedder 200 borgere lige nu, men vi får sandsynligvis brug for meget mere. I en by som Haderslev med 56.000 indbyggere kan man regne med, at omkring 10.000 er rygere. Statistisk set vil en tredjedel af dem være interesseret i et rygestop. Så der er nok at tage fat på”, siger Annette Brandi.

Fakta om aftalen

Fire apoteker i Haderslev Kommune skal levere rygestopkurser til foreløbig 200 borgere og ansatte på byens virksomheder. Hvert apotek har forpligtet sig til at levere mindst to kurser i 2007. Når kurset er gennemført, registreres resultatet online i den nationale rygestopbase, så kommunen har mulighed for at sammenligne resultaterne med andre, Haderslev Kommune skal markedsføre tilbuddet både internt og eksternt, med annoncer i dagspressen, på kommunens hjemmeside og med en folder, der udleveres på offentlige steder.

Apotekerne har pr. 1. maj 2007 indgået samarbejdsaftaler om rygestop med 42 kommuner

Assens	Hvidovre	Odsherred	Syddjurs
Billund	Ikast-Brande	Randers	Sønderborg
Fredericia	Kalundborg	Ringsted	Tønder
Favrskov	Kerteminde	Roskilde	Vejen
Gladsaxe	Køge	Rødovre	Vejle
Greve	Lemvig	Skive	Viborg
Guldborgsund	Lolland	Slagelse	Vordingborg
Haderslev	Norddjurs	Solrød	Åbenrå
Herning	Nordfyn	Sorø	Århus
Holbæk	Nyborg	Struer	
Holstebro	Næstved	Svendborg	

Tal og fakta om rygestop

I 2006 var hver fjerde voksne dansker daglig ryger. Undersøgelser viser, at 46 procent af rygerne har planer om rygestop. Rygning udgør en samfundsøkonomisk belastning på grund af øgede sundhedsudgifter, sygefravær og tab af arbejdsevne. Gevinsten ved rygestop er meget stor – både for samfundet og for den enkelte borger.

Danmarks Apotekerforening
Bredgade 54
1260 København K
Telefon 33 76 76 00
Telefax 33 76 76 99
www.apotekerforeningen.dk

Grafisk tilrettelæggelse: Esben Bregninge Design
Foto: Carsten Villadsen

apotek